

Orientació. Definicions, conceptes i implicacions

Orientació Educativa, Psicopedagògica, Acadèmica i Professional

Orientació Educativa. Implicacions:

La configuració d'una etapa comprensiva i diversificada, amb un caràcter tant intrínsec com a propedèutic, fa imprescindible un sistema eficaç d'orientació integrat en el procés d'ensenyança-aprenentatge, que faciliti el desenvolupament personals dels alumnes i els capaciti per a prendre decisions sobre el seu futur acadèmic i professional.

Això implica:

- 1) La necessitat de que se planifiqui de forma conjunta i coherent, per part de tot l'Equip Educatiu, que serà qui posi en pràctica el pla d'orientació educativa.
- 2) La necessitat de que se concretin les relacions entre el Departament d'Orientació amb els altres departaments i la dels tutors dels diversos grups.

Orientació Educativa. Funció:

La funció fonamental de l'orientació és contribuir a organitzar el procés d'ensenyança-aprenentatge de manera que resulti el més ajustat possible a les necessitats de cada alumne/a. En aquest sentit l'orientació educativa coincideix amb una educació integral i personalitzada.

Es a dir, l'educació no es pot limitar a "ensenyar coneixements", encara que, certament, també ho ha de fer. A més dels coneixements s'han d'ensenyar procediments i recursos vitals i per a la presa de decisions i actituds.

Recordem que l'educació és un procés continuat que interessant-se pel desenvolupament integral (físic, psíquic i social) de l'educand, l'ajuda al coneixement, acceptació i direcció de sí mateix per a aconseguir el desenvolupament equilibrat de la seva personalitat i la seva incorporació a la vida comunitària, facilitant-li la capacitat de presa de decisions d'una manera conscient i responsable.

En aquest sentit, l'orientació educativa és funció de tots els professors i professores; la qual cosa no implica el que no sigui necessària la figura del professor o professora que coordini i dediqui una atenció especial al procés: Aquesta és la funció del professor/a tutor/a. En aquest sentit, el professor tutor o la professora tutora és el/la convocant de l'Equip Docent per a les funcions de programació (derivada del PCE i programacions dels Departaments), coordinació i avaluació.

Igualment, l'orientació educativa suposa també estructurar el treball a un nivell superior d'organització: al nivell dels Departaments Didàctics. En relació a això, aquests hauran d'acordar amb el Departament d'Orientació els aspectes concrets d'assessorament i coordinació.

Dins el conjunt de decisions relatives a l'orientació educativa unes de les més importants i eficaces són totes les relatives a l'atenció a la diversitat (adaptacions curriculars, pels casos necessaris incloses).

El Departament d'Orientació, al camp de l'orientació educativa, pot orientar aspectes com l'organització de l'aula, agrupaments d'alumnes, opcions metodològiques, materials, programació, avaluació, atenció a la diversitat, ... El fet de tenir tot això present pot acomplir una funció preventiva amb respecte a les dificultats d'aprenentatge.

Igualment s'han de prendre decisions i mesures pels casos d'alumnes que repeteixen curs o per aquells que passen curs sense haver consolidat uns aprenentatges que han estat avaluats negativament.

L'orientació educativa atén al caràcter personalitzat de l'educació. Aquest caràcter personalitzat consisteix, ell mateix, en dos elements:

- De individualització: S'educa a persones concretes, amb característiques particular i individuals.

- De integració: S'educa a la persona completa i hi ha que integrar els distints àmbits de desenvolupament.

L'educació personalitzada se contraposa a la parcel·lació dels coneixements, tal com fa l'ensenyança tradicional. També se contraposa a prescindir de la personalitat concreta dels alumnes (aquests no són un simple numero dins una classe).

Destacar la funció orientadora de la docència és posar en primer pla aquelles característiques de l'educació per a les que aquesta no es redueix a la mera instrucció i constitueix educació individualitzada de la persona integral.

Aspectes de l'orientació:

- 1) Orientar és educar per a la vida: Preparar per a la vida.
- 2) Es assessorar sobre opcions alternatives.
- 3) Es educar en la capacitat de presa de decisions.
- 4) Es capacitar per al propi aprenentatge.

Temes transversals:

- Educació moral i cívica.
- Educació ambiental.
- Educació del consumidor.
- Educació per a la pau.
- Educació per a la salut.
- Educació sexual.
- Educació per a la igualtat d'oportunitats entre ambdós sexes.
- Educació vial.

Orientació, part integrant del procés educatiu:

El sentit etimològic del terme "educere"= "extreure", "treure de" ens parla ja de la finalitat última del procés educatiu: Desenvolupar la personalitat, fer aflorar les seves potencialitats que estan al seu substracte. L'educació no s'interessa exclusivament pel desenvolupament intel·lectual, sinó que també per a la maduració integral de tota la persona.

Orientació, definició i subjecte:

L'Orientació és un procés d'ajuda sistemàtica i professional a un subjecte, mitjançant tècniques psicopedagògiques i factors humans per a que es conegui i accepti més a sí mateix i a la realitat que l'envolta, aconseguixi el desenvolupament de totes les seves capacitats i possibilitats, assoleixi una major eficiència intel·lectual, professional i personal i es relacioni més satisfactòriament amb ell mateix i amb els altres. Tracta d'orientar-lo en la cerca de la veritat integradora de la seva vida, en la decisió professional més acord amb les seves aptituds, en l'assumpció dels seus propis valors front a la vida.

Aquest procés encaminat a la promoció personal i social pot incidir en dos tipus de subjectes: 1) Educands amb els recursos humans necessaris pel seu desenvolupament personal. 2) Educands que no tenen suficients recursos pel seu desenvolupament o que tenen obstacles pel mateix.

Amb els primers, l'orientació ha de potenciar:

- El desenvolupament de l'autonomia i responsabilitats personals.
- La maduració en la seva personalitat i en la relació amb els altres.

Amb els segons, l'orientació ha de:

- Prevenir dificultats més greus o moure obstacles que impedeixin la realització personal.
- Produir canvis positius tant en l'estructura de la personalitat com en la conducta.
- Reeducar l'exercici de la llibertat i la relació amb els altres.

Orientació versus Educació:

L'objectiu d'ambdues és el mateix: El desenvolupament personal de l'individu. La diferència és que l'educació presenta una meta abstracta a la que es pretén arribar: la realització com a persona, mentre que l'orientació concreta el camí pel que cada individu pot aconseguir aquesta finalitat. L'orientació seria, consegüentment, la concreció individualitzada de l'educació (part integrant i essencial de la mateixa). Tant l'una com l'altra són processos continuats.

Limitacions de la realitat educativa actual:

L'accés generalitat de tots a l'educació ha dut, en la pràctica, a la prolongació del sistema selectiu de l'ensenyança actual: Es necessari sobresortir per a triunfar o per a situar-se. En la pràctica l'educació no procura ajudar als que més ho necessiten, sinó que procura seleccionar als més capacitats. Per contraposar sistemes personalitzats d'ajuda als sistemes competitius es fa necessari incorporar a la docència i procés educatiu l'orientació sistemàtica.

Objectius de l'orientació al marc dels objectius educatius:

La taxonomia de Bloom senyala tres àrees d'influència de la tasca docent:

- Domini cognoscitiu: Objectius d'instrucció, memorització i evocació de coneixements i de desenvolupament.
- Domini afectiu: Objectius formatius (canvi d'actituds).
- Domini psicomotor: de caràcter manipulatiu, d'habilitat motora.

Objectius de l'acció orientadora:

- 1) Contribuir a la personalització (persones concretes) de l'educació: Al seu caràcter integral, afavorint el desenvolupament de tots els aspectes de la persona, amb les seves aptituds i interessos diferenciats.
- 2) Ajustar la resposta a les necessitats particulars de l'alumnat mitjançant les corresponents adaptacions curricular i metodològiques.
- 3) Ressaltar els aspectes orientadors de l'educació: Orientació a la vida per a la vida.
- 4) Afavorir els processos de creixement personal, de desenvolupar la pròpia identitat i sistemes de valors.
- 5) Prevenir les dificultats d'aprenentatge i no sols assistir-les quan ja s'han produït, anticipant-se a elles i evitant, sempre que sigui possible, fets indesitjables com els d'abandonament, fracàs i inadaptació escolar.
- 6) Contribuir a l'adequada relació i interacció entre els distints integrants de la comunitat educativa: professorat, alumnat i famílies, així com entre la comunitat educativa i l'entorn social.

Tots aquests objectius han de ser assumits per tota la comunitat educativa i, consegüentment han d'estar plenament integrats en la programació general del Centre.

El triple àmbit de l'Orientació:

El procés orientador és unitari ja que intenta ajudar a la persona, no obstant això, és clarificador destacar la seva influència en tres dimensions:

- Vessant escolar: Ajudar a l'alumne/a a realitzar un aprenentatge correcte, eficient i acord amb les seves aptituds. Compren diagnòstic, pronòstic, informació i avaluació.
- Vessant professional: compaginant el coneixement aptitudinal i el perfil dels seus interessos pretén dur a l'alumne a elegir la professió més acord amb la seva personalitat.
- Vessant personal: Pretén influir positivament en aspectes més profunds de la personalitat. A partir del coneixement de sí mateix i de la realitat circumdant s'estimula a l'alumne a mantenir una relació constructiva i satisfactòria amb ell mateix i amb els altres.

Principis bàsics de tota orientació:

- 1) Tota orientació ha de preocupar-se sistemàticament del desenvolupament de les persones, ajudant-les a actualitzar les seves potencialitats.
 - 2) Tot procés d'orientació ha de contemplar les diferències i conductes individuals.
 - 3) Tot programa d'orientació ha de dur a l'orientat a la confrontació amb ell mateix i a l'adopció personal de decisions.
 - 4) L'orientació ha de ser estimulador i incentivador.
 - 5) Per a que una orientació sigui eficaç ha de ser cooperativa de manera que l'Equip Docent es vegi implicat en ella i l'orientador sigui un col.laborador especialitzat dins el sistema.
 - 6) Ha de tenir en compte els moments crítics del subjecte, però ha de realitzar-se continuada i periòdicament.
 - 7) Els objectius i la metodologia de l'orientació han d'avaluar-se periòdicament.
- Tots aquests principis contempnen la funció orientadora des d'una perspectiva social i des de la individualitat de l'orientat.

Models d'Orientació:

- 1) Model de trets i factors iniciat per Frank Parsons.
- 2) El conductisme com a teoria de l'orientació (Hull, Dollard i Miller. Krumboltz. Thoresen).
- 3) Model Eclèctic (Thorne, Strang i Tyler).
- 4) Psicoanàlisi i orientació.
- 5) Models no directius (Rogers).
- 6) Model existencialista (Vaughan)
- 7) Model de distribució i adaptació (Koos i Kefauver)
- 8) L'orientació com a procés decisor (Martin Katz)
- 9) L'orientació com un conjunt de servicis.
- 10) L'orientació com a tècnica consultiva.
- 11) L'orientació activadora.
- 12) L'orientació preventiva.
- 13) L'orientació per a l'adquisició d'habilitats.
- 14) Model pentavalent (escola canadenca).

L'Educació Secundària al marc de l'etapa obligatòria :

Les característiques educatives de l'ESO se basen en una sèrie de principis agrupats en torn a dues dimensions:

- Ensenyança comprensiva a la vegada que diversificada.
- Etapa de caràcter intrínsec al temps que propedèutic (preparatori).

L'extensió de l'obligatorietat i la definició d'una educació bàsica i comú per a tots els ciutadans implica el principi de no selectivitat i el caràcter no discriminatori de la mateixa. Aquest propòsit ha de traduir-se en una proposta curricular integradora capaç d'oferir les mateixes oportunitats de formació i, en lo bàsic, les mateixes experiències educatives a tots els alumnes, siguin quines siguin el seu origen social, possibilitats econòmiques, sexe, característiques diferencials, etc.

L'ampliació de l'ensenyança comprensiva no pot ignorar les importants diferències d'interessos, motivacions i capacitats que solen presentar els alumnes d'aquestes edats. El principi d'ensenyança comprensiva, consegüentment ha de complementar-se amb una oferta d'ensenyança diversificada que proporcioni satisfacció real a les necessitats educatives dels alumnes.

El valor intrínsec de l'etapa i no sols propedèutic obliga a abandonar l'idea de sentit únic de pas per a accedir a l'escaló educatiu següent; idea que reforça els criteris selectius i té la tendència a sobrecarregar l'etapa de continguts acadèmics.

La doble funció intrínseca i propedèutica exigeix tractar de aconseguir que els joves aconseguixin de forma significativa i crítica els elements bàsics de la cultura del nostre temps i se preparin per a ser ciutadans capaços de desenvolupar els seus deures i exercir

els seus drets en una societat democràtica; així com també ha d'assegurar al pas a l'Educació Secundària Postobligatòria, sense discriminacions de cap tipus.

Aspectes evolutius i psicopedagògics:

A aquesta edat es produeixen importants canvis fisiològics, psicològics i socials.

Es un període difícil, no necessàriament conflictiu, però sí de forts canvis, que aconsella no fer un tall educatiu als 14 anys i precisa que s'hi aportin els elements educatius de caràcter cognitiu, afectiu, motor, social i moral que els permetin créixer i dur, com a adults, com a homes o dones, una vida adulta autònoma i responsable.

A aquesta edat es produeix una integració social més fort en el grup de companys i comença el procés d'emancipació respecte de la família. És el moment en que es configuren les primeres opcions de valor i d'estils de vida que previsiblement passaran a l'edat adulta. L'adolescent viu intensament elaborant la seva pròpia identitat.

Canvis intel·lectuals:

A partir dels dotze anys s'adquireix i consolida un tipus de pensament de caràcter abstracte, que treballa amb operacions lògic-formals i que permet la resolució de problemes complexos. Aquest tipus de pensament significa capacitat de raonament, de formulació d'hipòtesis de comprovació sistemàtica de les mateixes, d'argumentació, reflexió, anàlisi i exploració de les variables que intervenen en els fenòmens. En relació amb el pensament abstracte formal, els alumnes han de ser iniciats en el mètode i procediments del coneixement científic, en el desenvolupament d'estratègies per a la solució de problemes, en l'assimilació de la informació, en el pensament científic.

L'exploració i coneixement de la realitat requereix diferents modes de representació, entre els quals destaca el llenguatge. En aquest moment, com en altres etapes, el llenguatge té un important paper com instrument regulador del pensament i també del comportament. Però el llenguatge no és la única forma de representació; i el domini d'altres codis representatius, siguin les matemàtiques, de la producció artística, o d'expressió corporal, contribueixen tant al desenvolupament del pensament formal, quant a una expressió i comunicació a l'alçada de les necessitats dels adolescents.

Es també el moment en el que s'ha de completar la socialització dels alumnes, la seva educació per a una convivència democràtica, el seu excés al patrimoni cultural i els significats socials. Els alumnes han d'estar capacitats per a viure com a ciutadans lliures i responsables.

L'horitzó educatiu, en aquesta etapa, en suma, és el de propulsar l'autonomia dels alumnes, no només en els aspectes cognitius o intel·lectuals, sinó també al seu desenvolupament social i moral. Aquesta autonomia culmina en la construcció de la pròpia identitat, en l'assentament d'un autoconcepte positiu, i en l'elaboració d'un projecte de vida, vinculat a valors, en el que es reflecteixin tant les preferències dels adolescents, quan la seva capacitat de dur-lo a terme. A això hi contribueix el currículum i tota l'educació educativa, tant la desenvolupada al llarg d'àrees completes, quan l'exercida a través de la tutoria i de l'orientació educativa.

Àmbits bàsics de desenvolupament:

L'E.S.O. obliga a promoure el desenvolupament integral de la persona en els plans intel·lectual, motor, d'equilibri personal i efectiu, de relació interpersonal i d'actuació i inserció social. Els àmbits bàsics de desenvolupament propis d'aquesta etapa són ido els següents:

- 1) La profundització en la independència de criteri i l'autonomia d'acció en el medi.
- 2) El desenvolupament de la capacitat de pensament reflexiu a partir d'observacions sistemàtiques de fets, situacions i fenòmens.
- 3) La consecució d'un equilibri afectiu i social a partir d'una imatge ajustada i positiva de sí mateix.
- 4) El desenvolupament de les capacitats motrius i de domini espacio-temporal.
- 5) L'adquisició i el perfeccionament d'instruments d'indagació i representació.
- 6) La inserció activa, responsable i crítica en la vida social.
- 7) La realització d'aprenentatges significatius que augmentin la capacitat de comprensió de la realitat.
- 8) L'assumpció plena de les actituds bàsiques per a la convivència democràtica en el marc dels valors de solidaritat, participació, responsabilitat, tolerància i sentit crític.

El desenvolupament d'aquestes capacitats s'ha de fomentar de manera que l'alumne/a les posi en pràctica tant dins el centre escolar com en la seva vida extraescolar, obrint el centre educatiu a l'entorn social, cultural i laboral.

Principis d'aprenentatge i intervenció educativa (principis metodològics):

(Orientacions Didàctiques: pp 19 i segs. / Proyecto Curricular: Capítol V) / Decret de Currículum -Anex-)

Es convenient que l'Equip de Professors i Professoras de l'Institut participi d'un cos de principis metodològics generals, comuns a totes les àrees, procurant així una educació coherent i compartida pel que fa a aquests principis generals; no obstant això, respectarà l'estil propi d'ensenyar de cada professor/a.

El primer d'aquests principis es basa en la pedagogia activa i constructivista: L'activitat mental constructiva de l'alumne/a és el factor fonamental de l'aprenentatge: És l'alumne/a qui, en darrer terme, modifica i reelabora els esquemes mentals dels seus coneixements, construint, d'aquesta manera, el seu propi aprenentatge. A aquest procés, el paper del/de la professor/a és fonamental: Es mediador i guia d'aquest aprenentatge. El professor ha de proporcionar oportunitats per a posar en pràctica els nous coneixements de manera que l'alumne pugui comprovar l'interès i la utilitat de lo après i així consolidar aprenentatges que transcendeixin el context en que es varen produir.

Això implica un principi d'ensenyança individualitzada i un principi d'atenció a la diversitat, tenint en compte les diferències entre els/les alumnes en aptituds, coneixements previs, interessos i estils d'aprenentatge.

El/la professor/a i la situació d'ensenyança-aprenentatge per ell/a provocada han de procurar que, aquests nous aprenentatges que construeix l'alumne/a, siguin significatius, és a dir: imbricats i relacionats de forma coherent amb els coneixements previs de l'alumne/a. Es important propiciar activitats de reflexió personal del que s'ha realitzat i s'ha après, de manera que l'alumne/a pugui analitzar i elaborar conclusions referents al seu avanç en els seus aprenentatges. Els principis de l'aprenentatge significatiu són:

- Partir del nivell de desenvolupament dels alumnes i dels seus aprenentatges previs.
- Assegurar la construcció d'aprenentatges significatius a través de la mobilització dels seus coneixements previs i de la memorització comprensiva.
- Possibilitar que els alumnes realitzin aprenentatges significatius per a ells mateixos.
- Proporcionar situacions en les que els alumnes hagin d'actualitzar els seus coneixements.
- Proporcionar situacions d'aprenentatge que tenguin sentit per als alumnes, amb el fi de que resultin motivadores.

- Proporcionar situacions d'aprenentatge que exigeixin una intensa activitat mental de l'alumne que el dugui a reflexionar i justificar les seves actuacions.
- Promoure la interacció a l'aula com a motor d'aprenentatge.

Igualment, aquests aprenentatges han d'ésser funcionals, és a dir: han d'ésser aplicables en la pràctica i, a la vegada, servir per poder fer nous aprenentatges (aprendre a aprendre).

Tal com s'ha apuntat a la introducció d'aquest apartat, són importants aquells aprenentatges globalitzats que impliquen a distints Departaments Didàctics i que suposen una acció compartida i coherent referida a un o varis aprenentatges determinats. Igualment és important, sempre que sigui possible, plantejar i fer observar les interrelacions entre distints continguts d'una mateixa àrea (així com continguts d'àrees convergents cap a un mateix aprenentatge complex). Aquí és important tant el treball de cada Departament com la coordinació interdepartamental. Igualment, l'organització del currículum a càrrec de professor especialistes, així com el caràcter flexible del currículum, confereix una gran importància al treball conjunt de l'Equip docent.

Els projectes i programacions han de recollir la preocupació per a reforçar els aspectes pràctics als que tradicionalment s'ha dedicat un espai molt reduït i marginal en el currículum escolar.

Es fonamental crear un clima positiu, d'acceptació mútua i de cooperació que afavoreixi les relacions tant entre els/les alumnes com d'aquests/es amb els/les professors/es, la coordinació d'interessos i la superació de qualsevol tipus de discriminació. Igualment és important que el clima d'ensenyament-aprenentatge, tant en situacions ordinàries com en situacions extraordinàries, sigui, per part de tots, en un ambient agradable, relaxat i positiu.

La informació que subministra l'avaluació ha de servir com a punt de referència per a l'actuació pedagògica.

El professor ha d'ajustar l'ajuda pedagògica a les diferents necessitats de l'alumnat i facilitar recursos i estratègies variades que permetin donar resposta a les diverses motivacions, interessos i capacitats que presenten els alumnes d'aquestes edats. Les tres vies existents per al tractament de la diversitat, l'espai d'opcionalitat, les adaptacions curriculars i la diversificació curricular no s'han de considerar com a alternatives excloents, sinó més bé com a camins que es complementen i que s'han de practicar simultàniament.

Igualment és molt important que aquestes situacions d'ensenyança-aprenentatge, i totes les situacions col·laterals, permetin potenciar al màxim l'autoconcepte, autoestima i equilibri personal i afectiu de l'alumne/a. Conseqüentment, es procurarà valorar molt positivament els seus èxits i s'evitarà posar-los/les en situacions exemplificatives o de ridícul com a conseqüència d'un fracàs o mala actitud. De la mateixa manera s'exigirà que els/les alumnes respectin totalment a tots els/totes les professors/es.

La configuració d'una etapa comprensiva al temps que diversificada, així com el caràcter tant terminal com propedèutic, fan imprescindible un sistema eficaç d'orientació, integrat en el procés d'ensenyança i aprenentatge, que propiciï el desenvolupament el desenvolupament personals dels alumnes i els capaciti per a prendre decisions sobre el seu futur acadèmic i professional. Aquesta orientació ha de tenir caràcter personal i educatiu i ha de contribuir a la formació integral de l'alumne, facilitant l'autoconeixement, autonomia i iniciativa.

A més, aquesta orientació ha de ser orientació acadèmica i professional, ajudant a l'alumne a prendre decisions sobre diferents opcions que se li presenten, sense prejudicis, sense que l'avaluació decideixi exclusivament per a ell. Les decisions que prenguin els alumnes d'ESO poden influir considerablement sobre el seu futur personal i professional.

Orientació Acadèmica i Professional:

La capacitat de decidir-se pel que respecte al paper que es vol tenir a la societat, a través d'una professió, és molt més ample que la mera elecció professional. Inclou actituds cap a la presa de decisions, comprensió de la demanda laboral i activitats de planificació i desenvolupament de capacitats vocacionals, a més de la pròpia elecció vocacional.

L'orientació vocacional és considerada actualment un objectiu fonamental de qualsevol sistema educatiu. Ha perdut el caràcter subsidiari i de suport a aquells alumnes que abandonen l'escolaritat per ser incardinada plenament en el procés orientador dels centres educatius. L'orientació vocacional es considera com una part de l'orientació educativa. Per altra banda, l'assessorament per a l'elecció és un tret permanent al llarg de tota l'etapa.

Igualment, l'optativitat s'ha de fer en funció de l'orientació vocacional i no d'acord a altres considerants.

El Real Decret del Currículum diu: "Tots els alumnes, en qualsevol cas, rebran una acreditació del centre educatiu, en la que consti els anys cursats i les qualificacions obtingudes en les distintes àrees i matèries. Aquesta acreditació anirà acompanyada d'una orientació sobre el futur acadèmic i professional de l'alumne/a, que en cap cas serà prescriptiva i que tindrà un caràcter confidencial".

Tots els professors tenen la funció de prestar especial atenció a aquells continguts del currículum que guarden relació amb la capacitat de decisió i, per altra part, han de donar l'oportunitat als alumnes de prendre contacte amb determinats àmbits professionals i han d'afavorir una major vinculació de l'Institut amb el món del treball, considerant aquest com a objecte d'ensenyança i aprenentatge i com recurs pedagògic de primer ordre.

Per la seva part, els tutors, amb l'assessorament del Departament d'Orientació, hauran de posar en marxa programes específics d'orientació professional i ajudar a la presa de decisions ja que tenen un coneixement de cada alumne en particular d'un valor inestimable.

Aquestes **funcions genèriques relatives a l'orientació educativa i a l'orientació acadèmica-professional per part de tots els professors, els tutors i el departament d'orientació** són:

1.- Orientació Educativa:

1.1.- Professors d'àrea:

1.1.1. Organitzar el procés d'ensenyança-aprenentatge de tal manera que es dirigeixi a l'educació integral i personalitzada de l'alumne.

1.1.2. Introduir mesures d'atenció a la diversitat en la programació.

1.1.3. Realitzar adaptacions curriculars front dificultats d'aprenentatge.

1.2.- Tutors:

1.2.1. Coordinar a l'Equip de professors que treballen al grup tant per el que respecte a la programació com a l'avaluació.

1.2.2. Coordinar, juntament amb el professors d'àrea i, si es precís, amb l'assessorament del Departament d'Orientació, les adaptacions curriculars necessàries.

1.2.3. Facilitar l'integració de l'alumne dins el seu grup i fer un seguiment del seu aprenentatge.

1.2.4. Informar als pares de l'evolució dels seus fills i procurar que participin el més possible en el procés educatiu.

1.3.- Departament d'Orientació:

1.3.1. Assessorar als Departaments didàctics en la seva planificació i desenvolupament del currículum amb el fi de facilitar l'atenció a la diversitat.

1.3.2. Assessorar la manera de com posar en marxa mesures d'adaptació curricular.

1.3.3. Coordinar i donar suport a la tasca dels Tutors.

2.- Orientació acadèmica i professional:

2.1.- Professors d'àrea:

2.1.1. Treballar en cada assignatura els continguts que contribueixen a desenvolupar la capacitat de presa de decisions.

2.1.2. Afavorir que els alumnes prenguin contacte amb els distints àmbits professionals vinculant l'escola amb el món del treball i considerant aquest com a objecte d'ensenyança-aprenentatge.

2.2.- Tutors:

2.2.1. Coordinar l'Equip Docent del seu grup per a revisar la presència en les programacions dels continguts relatius a la presa de decisions.

2.2.2. Col·laborar amb el Departament d'Orientació amb la posta amb marxa de programes específics d'orientació professional.

2.2.3. Assessorar als alumnes amb respecte a les opcions presents al currículum.

2.3.- Departament d'Orientació:

2.3.1. Posar en pràctica els programes específics d'orientació professional juntament amb els tutors.

Altres decisions metodològiques:

- Principis metodològiques generals.
- Opcions metodològiques pròpies de cada àrea.
- Criteris per a l'agrupament d'alumnes.
- Organització dels espais i els temps.
- Selecció i criteris d'us de materials i recursos didàctics.

Referències bibliogràfiques:

CEN. Programa de Psicologia i Pedagogia. Tema 34: L'orientació com a activitat educativa. Principis bàsics de l'orientació educativa comuns als distints models. Tècniques.

Instruments per a la reforma (capses vermelles). Educació Secundària:

Orientació i tutoria. Capítol 1: Principis d'orientació i intervenció educativa.

Projecte curricular. Capítol 7: Orientació i Tutoria.

Orientacions didàctiques: Orientació Educativa i Professional. Pàgina 61.

Guia general: La recerca del consens en el treball en grup. Pàgina 59.

Antoni Ramis Caldentey, 1994

L'Orientació, concreció de l'educació

Orientar és informar, és indicar diferents destins que estan en distintes direccions, així com els camins que duen a aquests diferents llocs. Orientar és assessorar, és ajudar. No és conduir, encara que sí pot ser acompanyar.

Si a Palma un jove ens diu que coneix pocs llocs interessants i que voldria conèixer-ne i nosaltres el pujam al nostre cotxe i el duim a la Seu, la Llotja, Castell de Bellver, S'Escorxador, ... no l'orientam, sinó que el conduïm. Viceversa, si sobre un planol de Palma li mostrem aquests diferents llocs, així com el lloc on estam i els camins que ens permeten anar des d'aquest lloc a aquells altres, i si fins i tot, quan aquest jove comença a anar-hi nosaltres l'acompanyem, sí estam orientant.

En educació, orientar és mostrar distintes alternatives acadèmiques i professionals, així com els diferents itineraris per a poder-hi anar, i ajudar a adquirir els coneixements, capacitats i recursos necessaris per a poder-hi arribar.

L'Orientació Educativa, concreció personalitzada de l'educació, és funció de tots els professors de l'Institut.

D'una manera més especial dels professors Tutors.

I també és una de les tasques del Departament d'Orientació: la d'orientar la pròpia orientació educativa i orientar ell mateix directament.

L'Orientació Educativa compren:

- a) El procés d'ensenyança-aprenentatge.
- b) La funció tutorial: Pla i programa d'activitats.
- c) L'orientació educativa i psicopedagògica.
- d) L'orientació acadèmica i professional.

L'aplicació dels principis del nou sistema educatiu fa imprescindible un sistema eficaç d'orientació integrat en el procés d'ensenyança-aprenentatge, que faciliti el desenvolupament personal dels alumnes i els capaciti per a prendre decisions sobre el seu futur acadèmic i professional. (PC ESO Capítol 5).

Això implica:

- a) La necessitat de que es planifiqui de forma conjunta i coherent, per part de tot l'Equip Docent, que serà qui posi en pràctica el pla d'orientació educativa.
- b) La necessitat de que es concretin les relacions entre el Departament d'Orientació amb els altres Departaments i amb els Tutors dels diversos grups.

L'orientació educativa suposa una funció individual de cada professor, una funció coordinadora d'aquest procés per part de cada tutor i també estructurar el treball al nivell dels Departaments Didàctics, així com una coordinació amb el Departament d'Orientació.

Procés d'ensenyança-aprenentatge:

Una funció fonamental de l'orientació educativa és contribuir a organitzar el procés d'ensenyança-aprenentatge de manera que resulti el més ajustat possible a les necessitats de cada alumne/a.

El procés d'ensenyança-aprenentatge implica les fases de programació, aplicació de la funció d'ensenyar/aprendre i avaluació.

La programació ha d'indicar els objectius i continguts mínims que es pretén ensenyar-aprendre, les metodologies per a aconseguir-ho i els criteris d'avaluació. (OM 12-11-92 de Batx., punt 11).

Al procés, l'objectiu del professor i l'objectiu de l'alumne coincideixen: Aquest objectiu comú és que es produeixin tant l'ensenyança com l'aprenentatge, i que això es doni en un clima positiu, agradable i divertit. Si aquest objectiu comú l'aconsegueixen el resultat serà l'èxit escolar: Aprovar, bon ambient i estar preparats per a afrontar estudis superiors o un bon treball.

L'avaluació és la part del procés que ens permet observar el grau de consecució d'objectius i aprenentatges, així com posar en pràctica les rectificacions i mesures correctives pertinents. Als casos d'avaluació negativa el professor informará a l'alumne/a de les raons per les que l'avaluació és insuficient i les mesures a posar en pràctica per a poder recuperar l'esmentada insuficiència (OM 12-11-92 d'ESO, punts 12, 16 i 26), i, si cal, les adaptacions curriculars corresponents.

Objectius de l'acció orientadora:

- 1) Contribuir a la personalització (persones concretes) de l'educació: Afavorint el desenvolupament de tots els aspectes de la persona, amb les seves aptituds i interessos diferenciats.
- 2) Ajustar la resposta a les necessitats particulars de l'alumnat.
- 3) Ressaltar els aspectes funcionals de l'educació: Orientació a la vida per a la vida.
- 4) Afavorir els processos de creixement personal, de desenvolupament de la pròpia identitat i sistemes de valors.
- 5) Prevenir les dificultats d'aprenentatge i no sols assistir-les quan ja s'han produït, anticipant-se a elles i evitant, sempre que sigui possible, fets indesitjables com els d'abandonament, fracàs i inadaptació escolar.
- 6) Contribuir a l'adequada relació i interacció entre els distints integrants de la comunitat educativa: professorat, alumnat i famílies, així com entre la comunitat educativa i l'entorn social.

Tots aquests objectius han de ser assumits per tota la comunitat educativa i, conseqüentment han d'estar plenament integrats en la programació general del Centre.

El triple àmbit de l'Orientació:

El procés orientador és unitari ja que intenta ajudar a la persona, no obstant això, és clarificador destacar la seva influència en tres dimensions:

- Vessant escolar: Ajudar a l'alumne/a a realitzar un aprenentatge correcte, eficient i acord amb les seves aptituds. Compren diagnòstic, pronòstic, informació i avaluació.
- Vessant professional: compaginant el coneixement aptitudinal i el perfil dels seus interessos pretén dur a l'alumne a elegir la professió més acorde amb la seva personalitat.

- Vessant personal: Pretén influir positivament en aspectes més profunds de la personalitat. A partir del coneixement de sí mateix i de la realitat circumdant s'estimula a l'alumne a mantenir una relació constructiva i satisfactòria amb ell mateix i amb els altres.

3.- El Departament d'Orientació

L'objectiu general del D.O és donar l'orientació tècnica en matèria d'orientació educativa a tots aquells alumnes, professors i pares que la precisin i la sollicitin.

Funcions i Activitats d'Orientació educativa corresponents al Departament d'Orientació encomenades pel ROIES Arts. 77,78 i 79. i reflectides al nostre PC ESO Capítol 5. punt 5.1.5:

Les funcions i activitats del Departament d'Orientació en matèria d'orientació educativa són:

- a) Elaborar el Pla del Departament d'Orientació atenent al principi de la Diversitat. Pla que serveix com document referencial.
- b) Elaborar criteris i procediments per fer les A.C. per als alumnes amb n.e.e.
- c) Col.laborar amb els professors en la prevenció i detecció de problemes d'aprenentatge.
- d) Dirigir i coordinar l'avaluació psicològica i pedagògica pels alumnes de Diversificació Curricular, de Garantia Social i d'Integració que hagin de començar un procés d'ACI. En aquests casos l'avaluació psicopedagògica tindrà un caràcter prescriptiu.
- e) Assumir la docència dels grups encomanats: Optatives d'ESO i de Batxillerat (TVAA i Psicologia), docència amb els alumnes d'Integració i docència amb el grup de diversificació. Igualment, els professors d'àmbit fan classes de les àrees d'on procedeixen.
- f) Assessorar la Comissió de Coordinació Pedagògica.
- g) Elaborar, introduint les aportacions dels professors, el Pla d'Orientació acadèmica i professional i contribuir al seu desenvolupament.
- h) Participar en l'elaboració del prescriptiu "Consell Orientador" per als alumnes que finalitzin o deixin l'escolaritat obligatòria.
- i) Coordinar l'Orientació Educativa i Psicopedagògica dels alumnes. (Aquesta funció també és funció del cap d'estudis).
- j) Elaborar, introduint les aportacions dels Tutors, el Pla d'Acció Tutorial i contribuir al seu desenvolupament. (Aquest constitueix un Pla específic del Pla anual d'activitats del D.O.).
- k) Donar a conèixer a tots els alumnes, professores i pares d'alumnes les activitats del D.O., així com l'horari d'atenció individualitzada.

El Departament d'Orientació procura donar suport al procés d'ensenyança-aprenentatge a partir de les funcions i activitats indicades anteriorment, així com a través de:

- 1) Suport a l'elaboració, redacció i modificació dels Projectes curriculars d'ESO i de Batxillerat.
- 2) Suport pedagògic a la direcció del Centre.
- 3) Elaboració de documents orientadors: Els plans d'orientació educativa, d'acció tutorial i d'orientació professional; i documents psicopedagògics.
- 4) Orientació personalitzada a alumnes, professors i pares.
- 5) Suport a les mesures de reforç didàctic: Criteris i procediments.
- 6) Suport didàctic, per àmbits, als alumnes que ho precisen.

- 7) Suport tècnic als alumnes que ho precisin mitjançant l'oferiment de tècniques d'estudi i treball intel·lectual.
 - 8) Participació i assessorament psicopedagògic i educatiu a les Juntes d'Avaluació.
-

Activitats per a l'alumne:

A un full apart escriu el teu nom i cognoms, la data d'avui i el teu curs i contesta a les següents qüestions:

- 1) Fases del procés d'ensenyança-aprenentatge. Explica breument que suposa cada fase.
- 2) Quin és el primer objectiu de l'acció orientadora) I el sisé?
- 3) Explica, de forma resumida, les tres vessants escolar, professional i personal de l'orientació.
- 4) Indica dues activitats del D.O. que incideixin de forma indirecta sobre tu, i dues que puguin incidir directament.

Antoni Ramis Caldentey, 1992